

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Caput II. De Divisione Dialecticæ; & Inventionis ac Argumenti Definitione.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

& definitum debent esse in eodem predicamento. II. For- ”
ma sive Differentia specifica consistit in ratione bene utendo. ”
 Hoc ipso enim 1. Dialectica absolvitur, & in eo esse suum to- ”
 tum habet: nec non. 2. ab aliis omnino artibus & scientiis ”
 discernitur: Sola namq; Dialectica docet rationem & viam, ”
 quomodo ratione bene uti, differere, ratiocinari, docere possi- ”
 mus. Artem bene differendi non nominamus: tum quod 2333 ”
multi in verbo differere trahi concurrunt: tum quod necessa- ”
rio aliud nil hic significet quam τὸν λόγον καὶ οὐδὲν αὐτὴν ratione ”
uti. Quid juvat ergo adhibere in definitionibus verba im- ”
 propria, cum habeamus maximè propria. Bene additur, non ”
 ad generalem artis ὡς ἀρετῆς exprimendam: verum 1. ”
 ad differentiam Logice Artificialis & Naturalis. Omnes e- ”
 nim homines natura differunt sed non bene, rectè, perspicue, ”
 constanti rationis usu. 2. ad differentiam Sophistica. Sophi- ”
 ste namq; etiam ratione utuntur & differunt, sed non bene: ”
 Verum perversè ac malè, cum studio decipiendi ac fallendi, ”
 III. Finis Dialectica cum forma coincidit. Adequatus ”
 namq; proprius & essentialis Logice finis est bene ratione uti, 30 ”
 quia omnes Dialectice preceptiones ad hunc scopum ultimum ”
 tendunt ac aspirant, ut bene ratione uti doceant, quo ipso et- ”
 iam consumuntur & absolvuntur. Quod verò Philippus for- ”
 mam & finem Dialectica constituit in rectè, ordine, & perspi- ”
 cue docendo: eo ipso usum Dialectica precipue externum re- ”
 spexit, non internam perfectionem expressit.

CAPUT II.

DE DIVISIONE DIALECTICÆ;
& Inventionis ac Argumenti Defi-
nitione.

I. Partes Dialecticæ duæ sunt: In-
 ventio, sive Inventrix: & Judi-
 cium, sive Judicatrix.

Illā directrix est Notionum mentis simplicium: Hac vero directrix notionum mentis conjunctarum.

Distributio haec est legitima. 1. quia partes ejus cum toto recipiuntur. 2. quia singula rationis officia complectitur. Tot enim sunt Logicae partes constituenda, quot rationis sunt officia (Logica enim ars rationis est.) At officia rationis tantum sunt duo. Vel enim naturaliter de rebus primum cogitamus, easque simpliciter invenimus & apprehendimus (quae est Inventio) vel dispositis iisdem judicamus (quae est dispositio & judicium.) Duae ergo & non plures Logicae partes sunt. Aristotelici juxta tres Rationis actus tres Logicae partes constituunt: ut 1. agat de apprehensione simplicium terminorum (quae nobis est Inventio) 2. de formatione integrae sententiae in Enunciationibus. 3. de Dianoia seu discursu, syllogismo scilicet & methodo. Verum quia utraq; pars posterior de terminis complexis sive compositis agit, quod sine Iudicio fieri nequit: duos hos rationis actus sub generali nomine Iudicii nos comprehendimus. Observa autem Inventionem & Iudicium accipi tripliciter. 1. pro facultate naturali inveniendi & judicandi. Ita iudicium universae Logicae est: sed sic sub artē non cadit. 2. pro doctrina Inveniendi & Iudicandi, haec artis propria est. 3. pro habitu inveniendi: & sic ad usum Logicae pertinet, & aliud nilquam Logicae operatio est.)

2. Inventio est prior pars Dialecticae de inveniendis argumentis.

[Dicitur alius Τὸ μὲν, quod Locos inveniendorum argumentorum continet, proponit & explicat, Locus enim, Boethio definitore, sedes & receptaculum est argumentorum. Quaecumque ergo res tractanda, harum argumenta in his ipsius Locis investiganda & ex iisdem desumenda erunt. Praecedit autem hac pars Inventrix Iudicatricem. 1. Quia prior ordine natura. Iudicium enim ex Inventionem componitur: compositum autem est natura posterius simplici. 2. quia prior ordine doctrina. Inventionem enim cognitio ad Iudicium cogni-

agnitionem requiritur. Atq; ita 3. est Generalior. Generalia autem procedunt, specialiora sequuntur. Quod Etymologia; & Syntaxeos Grammatica ordine liquet.]

3. Argumentum est, quod ad aliquid arguendum affectum est.

[Argumentum definitur à conjugatis. Nomen enim habet ab arguendo. Arguere autem hic in genere significat idem quod indicare, explicare, declarare, illustrare, probare, confirmare & demonstrare, seu, ut Libavius loquitur, vim quandam habere, qua alterum accipiat aliquam lucem, ut appareat quale sit, & quomodo ejus seratio habeat. Argumentum verò non accipitur eodem modo, sed variè. I. Generaliter pronuntiatione secunda; termino simplici; ratione simplici; termino nudo; conceptu incompleto, quo quo vis modo ad arguendum affectum est, siue id fiat extra dispositionem: investigando rei alicujus vel causam, vel effectum, subjectum, adjunctum, disparata, relata, &c. vel in dispositione, aut axiomaticè aliquid explicando & declarando; aut syllogisticè demonstrando & probando; quo sensu à Ramo hic accipitur. II. Specialiter, pro argumentatione siue integro Syllogismo, ut cum in Scholis vulgò dicunt, tale est argumentum Dn. Opponentis. Quæ acceptio est Synecdochica. III. Specialissime pro medio termino, seu probatione rei dubiæ faciente fidem. Quo sensu accipitur ab Aristotele & Philippi: Ramo verò dicitur argumentum tertium. IV. Abusivè apud autores usurpatur pro iudicio, itemq; pro summa & materia circa quam quis versatur: ita summa libri vel capituli alicujus dicitur Argumentum.]

Ex hac argumenti definitione in genere resultant sequentes Notæ sive

CANONES.

I. Omne argumentum refertur ad aliquod quod arguit, & à quo vicissim arguitur. Id quod arguit, dicitur *argumentum*: Quod arguitur

guitur dicitur *argutum*: item *res arguta* sive *affecta*.

NB [*Alii Thema nominant. Est autem Thema duplex, vel Simplex vel conjunctum. Simplex est unica quæpiam seu singularis notio ad quam non responderi potest ita vel non: ut Anima (argutum, res arguta, thema) est mortalis (argumentum) Conjunctum est Quæstio dubia, qua confirmanda est vel refutanda: ut An virtus sit summum bonum.*]

II. Quæ inter duo argumenta intercedit affectio, vocatur Relatio: Quæ semper est inter duo, actu vel potentia.

Declaro hæc exemplo: Homo est mortalis. Hic duo sunt argumenta: Homo - Mortalis; Quorum alterum arguitur (Mortalis) alterum arguit (Homo) Inter hæc verò duo intercedit arguendi habitudo sive affectio, ut affectio hominis ad arguendam mortalitatem, est subjectum: & vicissim, affectio mortalitatis ad arguendum hominem, est adjunctum. Subjectum igitur & Adjunctum hæc argumenta sunt. Hæc ipsa verò affectio arguendi, quæ inter hæc duo intercedit, est relatio. Qualis enim est affectio subjecti ad adjunctum: & vicissim contra: Talis etiam est inter hominem & Mortalem esse. Ita examinanda & sequentia Exempla. Deus condidit mundum. Virgilius est Poëta. Temperantia est colenda. Albus non est niger. Semper verò inter duo argumenta ista relatio est, si non actu, certè potentia. Ideò definitur argumentum, non quod arguat (semper actu,) sed quod ad arguendum affectum sit, id est, aptum, accommodatum, naturâ dispositum sit, & potentiam ad arguendum habeat.]

Itaq; &

III. Omnia argumenta sunt Relata.

[*Causa enim est sui effecti causa, & effectum à causâ est effectum: Subjectum est sui adjuncti subjectum, & vicissim contra. Ideoq; non nisi ad correlatum suum referuntur, ut causa non arguitur nisi ab effecto, effectum non nisi à causa, (non ab adjuncto aut aduerso) species non nisi à genere, &c.*

Hic

Hic nota omnia argumenta esse relata, secundum Dici; non secundum esse. Tituli argumentorum, ut in Logica Inventionem prescribuntur, sunt Relata; non autem res ipsa, qua sub titulis sive locis istis continentur, ut sunt exempla, ad argumentorum precepta illustranda adducta.]

IV. Singula argumenta propriæ affectionis vi seorsim, extra ullam dispositionem, ad arguendum se affecta sunt.

[Hoc intendit Ramus, ubi immediatè definitioni Argumenti subjungit; Quales sunt singulæ rationes solæ & per se consideratæ. Qualibet ergò notiones in rebus à mente concepta, etiam extra dispositionem problematicam & syllogisticam, seorsim, in se, per se, separatim consideratæ, argumenta sunt, suamq; ad se in vicem propriam affectionem habent, ut Deus-Mundus: Homo-doctus: Formosus-Facundus, &c. Hic si mundum conferas cum Deo, habes duo argumenta, qua extra ullam dispositionem nudè sic proponuntur. Mundus-Deus. Inter mundum verò & Deum, est quædam affectio sive relatio, cujus gratiâ Deus mundum arguit, & mundus arguitur. Illa est affectio mutua cause ad effectum. Deus est causa efficiens, quia mundum condidit. Mundus est effectum, quia à Deo conditus est. Atqui hæ sunt rationes singulæ, qua aliàs noëmata, notiones, termini & conceptus simplices dicuntur: ad quorum considerationem dispositione nullâ opus est, sed secundum suas definitiones & regulas per se spectantur. Qui quidem argumentorum sive noëmatum, & terminorum horum simplicium usus solius Inventionis proprius, vnde & dicitur Topicus.]

V. Argumentum si disponatur cum argumento, (arguto) vel rhemate, constituit axioma simplex: *Deus-Mundus: Hinc Axioma, Deus condidit mundum: uno verò vel pluribus dispositione additis, faciet axioma compositum, ut: Deus mundū & condidit & conservat, &c.*

Que ipsa dein dispositioni Syllogistica inserviunt, ut, Deus est omnipotens: Quia mundum condidit: Atq; hic usus est *Argumentorum Criticus*.

[*Criticus argumentorum usus est, quo argumenta Legitimè connectuntur & disponuntur. Estq; pro diversitate subjecti duplex. Vel Axiomaticus: quo argumenta axiomaticè disponuntur, declarantur, explicantur. Vnde & dicitur Declarativus, Explicativus, Problematicus, Enunciativus. Vel Syllogisticus, quo Syllogisticè Axiomata disponuntur ad probandum & demonstrandum. Vnde & dicitur Demonstrativus.*]

NS. VI. Quælibet res pro diversa consideratione aliud atq; aliud argumenti nomen adsciscere potest.

Sic homo si consideretur respectu Dei, est effectum. Idem homo collatus cum effectis rebus suis est efficiens. Est idem subjectum, ratione virtutum vel vitiorum. Est adjunctum, ratione loci, in quo consistit. Est dissentaneum, ratione canis, leonis, bestia. Est comparatum, ratione bullæ vel graminis. Est ortum, si comparatur cum humo, &c.

VII. In argumentis non æstimandæ sunt voces, sed considerandæ notiones. Fieri enim potest, ut unum argumentum pluribus vocibus interdum describatur.

Vt; Didicisse fideliter artes; Emollit mores nec sinit esse feros. Hic duæ tantum sunt notiones sive argumenta, causa & effectum, pluribus verbis denotata. Sic; Bonum est fugienda aspicere in alieno malo.

IX. Nonnunquam argumenta illustrantur sive determinantur consignantibus, videlicet epithetis, adverbis, vel similibus, quæ vulgò *περονεμψα* seu Syncategoremata appellantur.

[*obser*]

[*Observa hac omnia post principalem affectionem spectanda esse. Exempli gratia. Fortitudo quæ pericula propellit est virtus eximia. Hic principalis affectio est generis & speciei. Virtus enim ad fortitudinem habet se ut genus ad speciem. Hæc verò proprio effectu (pericula propellit:) illa autem adjuncto (eximia) illustratur, quæ sunt affectiones minus principales & syncategoremata. Idem judica de hoc. Exemplo: Pœtætarum princeps Virgilius eleganter bellum Trojanum descripsit.]*

IX. Omnia argumenta pro ratione affectionis suæ enuncianda sunt: Causa sc. causaliter effectum effective, definitio definirive.

Ut cum quæro: Quid est homo, non debes respondere: est ex humo desumptus: vel non est bestia: vel constat duabus partibus, corpore & animo, sed cum quæstio sit definitionis, definitione etiam respondebis: est animal rationale.

X. Deniq; Cùm nulla prorsus in argumento & arguto est affectio: seu, cùm pro argumento quippiam assumitur, quod nullâ cum Themate sive quæstione affectionem habet, dicitur Ignoratio Elenchi. Cùm autem pro argumento vero, vel manifestè falsum, vel speciem veri præ se ferens aliud profertur, dicitur Elenchus ejus argumenti, cujus similitudinem gerit. Ut cum falsa causa ponitur pro verâ, dicitur elenchus causa: cùm falsum effectum dicitur elenchus effecti, & ita deinceps.

[*De his in singulis Inventionis Locis speciatim agemus.*]

CAPUT III.

De Argumenti distributione.

1. **A**rgumentum est vel Artificiale
vel Inartificiale. *Illud*